

วิสามานยนามของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยน โครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ

วิชุดา ทองคำกัลยา^{1*} และ นพดล เจนอักษร²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการของวิสามานยนามของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ และ 2) ศึกษาความหมายเชิงเปรียบเทียบของการตั้งชื่อเดิมและชื่อใหม่ของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดำเนินการวิจัยโดยการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปรายงานผลการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสารราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวบรวมวิสามานยนาม วิเคราะห์ลักษณะภาษาในด้านจำนวน พยางค์ ด้านชนิดของคำและด้านความหมาย เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า (1) สรุปพัฒนาการของวิสามานยนามออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2435 วิสามานยนามที่พบในสมัยนี้มีคำสำคัญอยู่ทั้งสิ้น 4 คำคือ กรมเวียง กรมวัง กรมคลัง กรมนา โดยลักษณะภาษามักจะเป็นคำที่มาจากภาษาเขมรและคำไทยแท้ มีจำนวนพยางค์น้อย ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2435 - พ.ศ. 2475 วิสามานยนามมีการเปลี่ยนแปลงมากเพราะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการบริหาร มีคำใหม่เกิดขึ้น คือ “ธรรมการ” และ “ศึกษาธิการ” ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2542 ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา และแผนการศึกษาชาติหลายฉบับส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิสามานยนาม พบคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ช่วงที่ 4 พ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2546 มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษา นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษารอบแรก และรอบที่สอง ตลอดจนมีการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการใหม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิสามานยนามเดิม พบคำที่มีจำนวนพยางค์มากกว่า 5 พยางค์ขึ้นไป และพบคำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตเป็นจำนวนมาก มีการสร้างคำโดยการประสม และช่วงที่ 5 พ.ศ. 2547 - ปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการศึกษาชาติมาก ทำให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิสามานยนามทางการศึกษาด้วย พบการใช้วิสามานยนามที่หลากหลาย พบคำที่มีจำนวนพยางค์มากกว่า 5 พยางค์ขึ้นไป และมีคำที่มาจากคำไทยแท้ คำเขมร และคำภาษาบาลี สันสกฤตเช่นเดียวกับช่วงที่ 4 แต่ในช่วงที่ 5 พบการใช้คำอุปสรรคเติมหน้าคำ เช่น สำนัก สำนักงาน ศูนย์ กลุ่ม เป็นต้น และ (2) ความหมายเชิงเปรียบเทียบของการตั้งชื่อเดิมและใหม่พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายที่ส่งผลต่อการบริหารงานในหน่วยงานต่าง ๆ และการบริหารการศึกษา โดยภาพรวมของการใช้วิสามานยนามของหน่วยงานทางการศึกษา ส่งผลต่อการกำหนดตำแหน่งของบุคลากรในหน่วยงาน โดยการเปลี่ยนแปลงวิสามานยนามทางการศึกษา ทำให้บทบาท หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบ และค่าตอบแทน มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย นอกจากนี้ วิสามานยนามที่ใช้ในปัจจุบันหลายคำที่ไม่สามารถบอกขนาดความสูงต่ำของตำแหน่ง และขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานได้ชัดเจน อีกประการหนึ่งคือคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน่วยงานทางการศึกษาชาติในหลายด้านที่เห็นได้ชัดคือมีการนำคำวิสามานยนามที่เคยยกเลิกไปเดิมกลับมาใช้ในปัจจุบัน เช่น ศึกษาธิการจังหวัด เป็นต้น

คำสำคัญ: โครงสร้างการบริหารการศึกษา, วิสามานยนาม, หน่วยงานทางการศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

* ผู้พิมพ์ประสานงาน โทร. +669 2532 9578 อีเมล: taratjuk@hotmail.com

Proper Noun of Education Unit toward the structure Changed of the Ministry of Education

Wichuta Tongkhamkanlaya^{1*} and Nopadol Chenaksara²

Abstract

The purposes of this research were ; 1) to study the development of education organization proper nouns in accordance with the restructuring of the Ministry of Education, and 2) to study the cooperative meaning of the old and new naming of education organization in accordance with the restructuring of the Ministry of Education. There were 3 steps for this research; setting the conceptual frame work; data analysis; and conclusion based on education organization proper nouns in accordance with the restructuring of the Ministry of Education, classifying and language analyzing in terms of syllables, types of words, and meaning. The data were analyzed by descriptive analysis. The findings were as follows : (1) conclusion of the development of proper nouns in five periods are, the first period before 1892 A.D., there were 4 proper nouns ; Krom-Viang, Krom-Wang, Krom-Khlang and Krom-Nar, most of these words derived from Khmer and Thai tradition words which a few syllables, the second period : 1892-1932 A.D., the education organization proper nouns have a lot of changed. Started with new words such as “Thammakarn” and “Suksathikarn”, the third period : 1932-1999 A.D., there was a primary education Act and National education plan which effected to education proper nouns and found the words from a foreign language, the fourth period: 1999-2003 A.D., there was 1999 A.D. National education act for Thai education system. It was the major changed of Thai education. They changed structure which effected to organization proper nouns. The proper nouns were compound noun and more than five syllables. The words still came from Pali-Sanskrit, the fifth period: 2004 – present : had more changed in national education which effected to education proper nouns. There were varieties of proper nouns which compound of more than five syllables, also compound of traditional words, Khmer, Pali-Sanskrit differed in prefix, and (2) comparative meanings are found changed effected to education proper nouns such as National Council for Peace and Order’s announcement which restructured to education system, some of the old proper nouns were reused again. For example provincial superintendent, etc., which effected to the position in education organization and also the role, function, responsibility and compensation, could not mention the rank of position and scope of authority too.

Keywords: Educational Administration structure, Proper noun, Education

¹ Doctoral student, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University

² Assistant Professor, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University

* Corresponding Author, Tel. +669 2532 9578 e-mail: taratjuk@hotmail.com

1. บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานราชการไทย ประเภทกระทรวง มีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สร้างความเสมอภาค และโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมทางการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพ ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการศึกษา เน้นให้นักเรียนนักศึกษา มีโอกาสศึกษาต่อสูงขึ้นทั้งในท้องถิ่นและสถาบันเปิด เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้บริการแก่สังคม พัฒนา บุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษให้ได้เรียน และแสดงออกในทางที่เหมาะสม ในปัจจุบันนี้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่หลักในด้านการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท มีหน่วยงานระดับสำนักงานในสังกัด 5 หน่วยงาน และมีหน่วยงานที่เป็นองค์การมหาชน/หน่วยงานในกำกับ มีส่วนราชการระดับกรม ดังนี้ สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา แบ่งเป็นองค์การมหาชนที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติ องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) และสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) และมี องค์การมหาชนที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติเฉพาะจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ศรศ. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) [1]

กระทรวงศึกษาธิการเดิมมีชื่อว่ากระทรวงธรรมการ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน รัตนโกสินทร์ศก 111 ปี มะโรง ตรงกับพุทธศักราช 2435 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กระทรวงธรรมการในระยะแรกมีหน้าที่จัดการพระศาสนา การศึกษา การพยาบาล และพิพิธภัณฑสถาน มีกรมในสังกัด 5 กรมคือ กรมธรรมการกลาง กรมศึกษาธิการ กรมพยาบาล กรมพิพิธภัณฑสถาน และกรมสังฆการี ชื่อของกระทรวงนี้ได้มีการเปลี่ยนชื่อหลายครั้ง [2] ดังนี้

- พ.ศ. 2435 - พ.ศ. 2461 กระทรวงธรรมการ
- พ.ศ. 2462 - พ.ศ. 2468 กระทรวงศึกษาธิการ
- พ.ศ. 2469 - พ.ศ. 2483 กระทรวงธรรมการ
- พ.ศ. 2484 - ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการ

จากอดีตสมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลายครั้ง หลายด้าน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง กระทรวง ทบวง กรม ตำแหน่ง ฯลฯ เพื่อจุดมุ่งหมาย หลักที่จะพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของชาติ แต่ทว่าคุณภาพการจัดการศึกษาศึกษายังคงเป็นที่กังขาในสังคมมาโดยตลอด จนเกิดคำถามในวงกว้างว่าการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การกำหนดชื่อหน่วยงาน และตำแหน่งต่าง ๆ มีผลต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนหรือไม่ มีแนวทางและความมุ่งหมายในการปรับเปลี่ยนอย่างไร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวง ศึกษาธิการ ลักษณะการใช้ภาษา กลวิธีการสร้างคำ และพัฒนาการของชื่อการส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงตำแหน่งทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาในเรื่องนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการของวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ

2.2 เพื่อศึกษาความหมายชื่อเดิมและชื่อใหม่ของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการศึกษาจากราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัยรวบรวม เรียบเรียงและบันทึก และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

4. วิจัยดำเนินการวิจัย มี 3 ขั้นตอนดังนี้

4.1 ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยทำการศึกษารื่อง วิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยการศึกษาวเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากตำรา หนังสือ เอกสารวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อ อิเลคทรอนิกส์ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จัดทำโครงการวิจัยฉบับร่าง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ปรับแก้ไขโครงการวิจัยตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์และดำเนินการต่อไปตามขั้นตอนที่กำหนด

4.2 ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย เริ่มจากศึกษาราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวบรวมข้อมูลวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ลักษณะภาษาในด้านต่อไปนี้ โดยนำลักษณะภาษาด้านจำนวนพยางค์ ลักษณะภาษาด้านชนิดของคำ ด้านความหมายที่ได้มาจัดหมวดหมู่และหาคำความถี่แบบร้อยละ เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

4.2.1 ลักษณะภาษาการสร้างความ คำ ได้แก่ ลักษณะภาษาด้านจำนวนพยางค์ ลักษณะภาษาด้านชนิดของคำ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้ ลักษณะภาษาด้านการสร้างความ คำ และลักษณะภาษาด้านจำนวนพยางค์ ผู้วิจัยรวบรวมวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการจากราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แล้วนับจำนวน พยางค์จากการออกเสียงที่ถูกต้องตามหลักการออกเสียง วิเคราะห์แยกเป็นช่วงเวลา

4.2.2 ด้านความหมาย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษา ตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ จากราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยศึกษา ความหมายทุกคำที่ปรากฏจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ. 2542 พจนานุกรมบาลี - สันสกฤต - ไทย - อังกฤษ โดยแยกศึกษาในแต่ละช่วงเวลา โดยการแสดงผลการวิจัยหลังจากที่วิเคราะห์ข้อมูลและจัดหมวดหมู่ตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วได้แสดงผลการวิจัย โดยนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

4.3 ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5. ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและรายงานผลการวิจัยตั้งแต่อดีตก่อนก่อตั้งกระทรวงศึกษาธิการจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของจิระพันธ์ [3] ดังนี้

5.1 สรุปพัฒนาการของวิสัยทัศน์ออกมาเป็น 5 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2435 เป็นช่วงก่อนการ ก่อตั้งกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้เห็นภาพรวมของ การศึกษาไทย ตั้งแต่อดีต ในสมัยแรกนั้นก่อนตั้ง กระทรวงธรรมการ ตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาสถาปนาเป็น ราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 1893 โดยพระเจ้าอู่ทอง (พระรามาธิบดีที่ 1) มีการปกครองแบบราชาธิปไตย หรือ สมบูรณาญาสิทธิราชโดย สมบูรณ์แบบ คืออำนาจอยู่ที่กษัตริย์เพียงพระองค์เดียว ส่วนกลางเป็นแบบจตุสดมภ์ โดยมีเสนาบดี 4 คน คือ ขุน เมือง ขุนวัง ขุนคลัง และขุนนา เป็นผู้ดูแลกิจกรรมหลัก 4 ประการ ของการบริหารราชการแผ่นดิน มีการแบ่งหัวเมือง 3 ระดับ คือ หัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก และเมืองประเทศราช โดยจตุสดมภ์แบ่งออกเป็น 4 กรม มีหัวหน้า เรียกว่า ขุน ฐานะเทียบเท่าเสนาบดี แบ่งออกเป็นกรมเวียง มีหน้าที่ดูแลความสงบบ้านเมือง กรมวังมีหน้าที่ดูแลพระราชสำนัก กรมคลังมีหน้าที่ดูแลพระราชทรัพย์ กรมนามีหน้าที่ดูแลไร่นา ที่ดิน จะเห็นได้ว่าวิสัยทัศน์ที่พบในสมัยนี้มีคำสำคัญอยู่ทั้งสิ้น 4 คำคือ กรม เวียง กรมวัง กรมคลัง กรมนามา โดยลักษณะภาษามักจะ เป็นคำที่มาจากภาษาเขมรและคำไทยแท้ มีจำนวนพยางค์น้อย เช่น กรม (ข.) มีที่มาจากภาษาเขมร และหลายคำในปัจจุบันได้เลิกใช้ไปแล้ว เช่น กรมเวียง (โบ; เลิก) (ข.) เป็นต้น

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2435 - พ.ศ. 2475 เป็นช่วงก่อตั้งกระทรวงศึกษาธิการ มีวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษาเกิดขึ้นเป็นระยะแรก ๆ ในช่วงที่ 2 พ.ศ. 2435 -

พ.ศ. 2475 มีการจัดโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 โดยการศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การศึกษาสามัญ และการศึกษาพิเศษ ในปี พ.ศ. 2444 กระทรวงธรรมการ ได้จัดตั้งโรงเรียนสตรีของรัฐบาลแห่งแรกประเภทนักเรียนไปกลับ คือ โรงเรียนบำรุงสตรีวิทยา และโรงเรียนราษฎร์ แห่งแรกที่คนไทยจัดตั้งขึ้นก็ถือกำเนิดใน พ.ศ. 2442 ชื่อโรงเรียนบำรุงวิชา นโยบายการจัดการศึกษาขั้นต้น ให้ราษฎรได้เรียนทั่วทุกคนตลอดพระราชอาณาจักร เริ่มขึ้นใน พ.ศ. 2452 ในสมัยนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้รวมโรงเรียนราชแพทยาลัยเข้ากับโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกาศสถาปนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงสร้างคำนิยมเป็นคำประสมที่มีคำว่า กรม (น.) มีความหมาย คือ แผนกใหญ่ในราชการ ตามลักษณะปกครองในสมัย โบราณ กับคำนามอื่น ๆ เป็นชื่อหน่วยงานที่มีความหมายคล้ายคำเดิม เช่น กรมศึกษาธิการ มาจากคำว่า กรม (น.) แผนกใหญ่ในราชการ ตามลักษณะปกครองในสมัยโบราณ ศึกษา (น.) การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม (ส. ศึกษา; ป. ศึกษา) และคำว่า กรม มหาวิทยาลัยมาจากคำว่า กรม น. แผนกใหญ่ในราชการตามลักษณะปกครองในสมัยโบราณ มหาวิทยาลัย (น.) สถาบันอุดมศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาในด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงหลาย สาขาวิชา หรือหลายกลุ่มสาขาวิชาเพื่อให้ ประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญา และ ประกาศนียบัตรบัณฑิตแก่ผู้สำเร็จการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ในสมัยนี้ยังพบ คำว่า กอง ซึ่งมีความหมาย คือ กอง (น.) ส่วนราชการที่รองจากกรม โดยมีการ สร้างคำแบบคำประสมเช่นเดียวกัน เช่น กองบัญชาการ มาจากคำว่า กอง (น.) ส่วนราชการที่ รองจากกรมบัญชาการ สั่งการงานตามอำนาจหน้าที่ เป็นต้น

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2542 เป็นช่วง การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตย การจัดการศึกษาของไทยนับเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญที่สุดช่วงหนึ่งของการจัดการศึกษาและประวัติศาสตร์การศึกษาของชาติ มีหลักการ แนวคิด หรือวิธีการในการจัดการศึกษาที่แปลกและแตกต่างกันมาก เป็นต้นว่า แนวคิดที่สำคัญ หรือแนวนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐก็เปลี่ยนแปลงไปจากแนวคิดเดิม ซึ่งเป็นเพียงขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปให้แพร่หลาย เพื่อให้

ประชาชนได้จับชั้นประโยคประถมศึกษาเป็นจำนวน เกินครึ่งของประชาชนทั้งหมดให้เร็วที่สุดหรืออย่างต่ำ ต้องไม่เกิน 10 ปีมาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมในที่สุดส่วนการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ อันถือว่าเป็นแม่บทหลักในการจัดการศึกษานั้น ก็ปรากฏในช่วงเวลาดังกล่าว มีการ ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ 4 ฉบับ ซึ่งมีส่วนที่แปลกและแตกต่างกันไปมาก

ช่วงที่ 4 พ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2546 เป็นช่วงที่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกเกิดขึ้นคือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และมีการตราพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาขึ้นมาก ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 ได้มีการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการใหม่ มีหน่วยงานในสังกัด คือสำนักงานรัฐมนตรี สำนักงาน ปลัดกระทรวง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และองค์การมหาชน/ องค์กรในกำกับ

ช่วงที่ 5 พ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน เป็นช่วงที่มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2546 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง กระทรวงศึกษาธิการอย่างเด่นชัด มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการศึกษาชาติค่อนข้างมาก ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ทางการศึกษาด้วย เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือวิทยาลัยครูที่เรารู้จักกันดี มีการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ มาหลายครั้งโดย ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 ได้รับพระราชทานชื่อเป็น “สถาบันราชภัฏ” และเมื่อปี พ.ศ. 2538 ได้มีพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ ยกฐานะวิทยาลัยครูให้เป็น “สถาบันราชภัฏ” จากนั้นได้มีการพระราชทานชื่อเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” เมื่อปี พ.ศ. 2545 และในปี พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” อย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ จนถึงปัจจุบัน

5.2 ความหมายเชิงเปรียบเทียบของการตั้งชื่อเดิมและชื่อใหม่พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายที่ส่งผลต่อการบริหารงานในหน่วยงานต่าง ๆ และการบริหารการศึกษา โดยภาพรวมของการใช้วิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษา ส่งผลต่อการกำหนดตำแหน่งของบุคลากรในหน่วยงานโดยการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์

ทางการศึกษาทำให้บทบาท หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบ และค่าตอบแทน มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันหลายคำที่ไม่สามารถบอกระดับความสูงต่ำ ของตำแหน่ง และขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน ได้ชัดเจน อีกประการหนึ่งคือ คำสั่งคณะรักษาความสงบ แห่งชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน่วยงานทาง การศึกษาชาติในหลายด้านที่เห็นได้ชัดคือมีการนำคำวิสัยทัศน์ที่เคยยกเลิกไปเดิมกลับมาใช้ในปัจจุบัน เช่น ศึกษาธิการจังหวัด เป็นต้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีหน้าที่สำคัญในการจัดการและควบคุมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพแต่ การที่จะให้บรรลุถึงผลสำเร็จตามหน้าที่ดังกล่าวได้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์ประกอบสำคัญของการจัดโครงสร้างการบริหาร การจัดการของหน่วยงาน อำนาจหน้าที่และการบริหารงาน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยต้องสอดคล้องกับการจัดการ การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการบริหารราชการมาหลายครั้งตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้มีวิสัย ทัศน์ใหม่ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยอภิปราย ผลการวิจัยโดยภาพรวมจากข้อค้นพบและข้อสรุปของ งานวิจัยได้ดังนี้

6.1 ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2435 เป็นช่วงก่อนการ ก่อตั้งกระทรวงศึกษาธิการมีการปกครองแบบราชาธิปไตย หรือ สมบูรณาญาสิทธิราชโดยสมบูรณแบบ คือ อำนาจอยู่ที่กษัตริย์เพียงพระองค์เดียว การบริหาร ราชการส่วนกลางเป็นแบบจตุสดมภ์ โดยมีเสนาบดี 4 คน คือ ขุนเมือง ขุนวัง ขุนคลัง และขุนนา เป็นผู้ดูแล กิจกรรมหลัก 4 ประการของการบริหารราชการแผ่นดิน จะเห็นได้ว่าวิสัยทัศน์ที่พบในสมัยนี้มีคำสำคัญอยู่ ทั้งสิ้น 4 คำคือ กรมเวียง กรมวัง กรมคลัง กรมนา โดย ลักษณะภาษามักจะเป็นคำที่มาจากภาษาเขมรและคำ ไทยแท้ มีจำนวนพยางค์น้อย เนื่องจากคำไทยแท้เป็น ภาษาคำโดด ส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียว

6.2 ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2435 - พ.ศ. 2475 เป็นระยะแรก ของการก่อตั้งกระทรวงศึกษาธิการ ในช่วงนี้วิสัย

ทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลง ค่อนข้างมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ การบริหาร มีคำใหม่เกิดขึ้น คือธรรมการ และ ศึกษาธิการ ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่เป็นชื่อกระทรวงที่มี หน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศ มีคำว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำเนิดขึ้นเนื่องจากในสมัยนี้มี มหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทยที่จัดการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษามีการสร้างคำโดยใช้เต็มหน่วยคำหน้าว่า กรม และ กอง ซึ่งใช้กลวิธีการสร้างคำแบบประสมและ พบจำนวนพยางค์น้อยเนื่องจากในสมัยนี้พบคำไทยแท้ และคำเขมร

6.3 ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2542 ในช่วงนี้มี การเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ที่แตกต่างจากในช่วงอื่น คือมี การใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ เช่น เอนทรานซ์ มา จากคำว่า Entrance (อ.) หมายความว่า ทางเข้า ซึ่งมี ที่มาจากภาษาอังกฤษ เนื่องจาก พ.ศ. 2475 ประเทศไทย ได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตกหลายด้าน เช่น ด้าน การแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง และเป็นช่วง การเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นระบอบประชาธิปไตย และในสมัยนี้นักเรียนไทยที่ ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ สำเร็จการศึกษาและ กลับมาประเทศไทย เข้ามามีบทบาทในแวดวงการศึกษา และการเมือง

6.4 ช่วงที่ 4 พ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2546 ในช่วงนี้มี พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็น กฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษา นำไปสู่การ ปฏิรูปการศึกษารอบแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2542 - 2551 แต่ผลของการปฏิรูปการศึกษากลับพบว่า ระบบการศึกษา ของไทย ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ตาม ที่ตั้งไว้ จนมาสู่การการปฏิรูปการศึกษารอบ 2 และการ เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ส่งผลมาจนถึงปัจจุบันคือ ใน วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 ได้มีการปรับโครงสร้างกระทรวง ศึกษาธิการใหม่ มีหน่วยงานภายใต้สังกัด คือ 1) สำนักงานรัฐมนตรี 2) สำนักงานปลัดกระทรวง 3) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 4) สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา 6) สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา และ 7) องค์การมหาชน/ องค์กรในกำกับ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

วิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับกระทรวงศึกษาธิการ คือในสมัยนี้พบจำนวนพยางค์ มากพยางค์ โดยมีจำนวนพยางค์มากกว่า 5 พยางค์ขึ้นไป เนื่องจากมีคำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตเป็นจำนวนมาก มีการสร้างคำโดยการประสมคำจึงส่งผลให้วิสัยทัศน์ที่พบมีจำนวนมากพยางค์

6.5 ช่วงที่ 5 พ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการศึกษาชาติค่อนข้างมาก ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ทางการศึกษาด้วย โดยในสมัยนี้จะพบการใช้วิสัยทัศน์ที่หลากหลาย พบจำนวนพยางค์มากพยางค์ มากกว่า 5 พยางค์ขึ้นไป และมีการพบคำที่มาจากคำไทยแท้ คำเขมร และคำภาษาบาลี สันสกฤต เหมือนกับในช่วงที่ 4 แต่ในช่วงที่ 5 จะมีการพบการใช้คำอุปสรรคเติมข้างหน้า เช่น สำนักงาน ศูนย์ และกลุ่ม เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการศึกษาชาติในหลายด้าน ตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมายึดหลักการในการกระจายอำนาจการศึกษา โดยมีการแบ่งอำนาจการบริหารไปยังหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาค และเกิดศูนย์กลางการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการจัดการศึกษาไว้ที่หน่วยงานกลางในแต่ละแห่ง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษา เช่น การกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษา แทนที่จะกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือส่งตรงไปถึงสถานศึกษาซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ เป็นต้น

6.6 ความหมายเชิงเปรียบเทียบของการตั้งชื่อเดิมและชื่อใหม่พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายที่ส่งผลต่อการบริหารงานในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ฝ่ายการเมืองเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การเมืองเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารการศึกษาของชาติ การจัดโครงสร้างขององค์กรทางการศึกษา และการบริหารงานบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการเปลี่ยนแปลงหลักการตามข้อเสนอของ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาหลาย

ประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างของการบริหารในระดับเขตพื้นที่ และการบริหารงานบุคคล ด้วยการเปลี่ยนแปลงหลักการตามข้อเสนอในระหว่างการบริหารปฏิบัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการ การกำหนดนโยบายการศึกษาของชาติเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุค ส่งผลให้นโยบายทางการศึกษาไม่มีความต่อเนื่องและการจัดสรรงบประมาณเกิดความเหลื่อมล้ำกัน ระหว่างสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน จะเห็นได้จากข้อค้นพบของ ยศภัทรวิชัย [4] วิจัยพบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก เพราะสถานศึกษาขนาดใหญ่ได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณ การดำเนินงาน บุคลากร เทคโนโลยีมากกว่าสถานศึกษาขนาดย่อมกว่า นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ของหน่วยงานทางการศึกษา ส่งผลต่อการกำหนดตำแหน่งของบุคลากรในหน่วยงานโดยการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ทางการศึกษาทำให้บทบาท หน้าที่ ขอบเขต ความรับผิดชอบ และค่าตอบแทนมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย สอดคล้องกับธีรวุฒิ [5] ซึ่งพบว่า การจัดตั้งสถาบันอาชีวศึกษาเพื่อการกระจายอำนาจการบริหารงานจากส่วนกลางให้มีความคล่องตัว และใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่าในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน มิใช่เพื่อให้มีตำแหน่งนายกสภา อธิการบดี และตำแหน่งอื่น ๆ ที่ทำให้เพิ่มงบประมาณบุคลากรโดยไม่จำเป็น เช่นในกระทรวงศึกษาธิการ มีวิสัยทัศน์ที่ใช้เรียกชื่อตำแหน่ง ปลัดกระทรวง และ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากทั้ง 2 ตำแหน่งกำหนดระดับวิทยฐานะเดียวกัน แต่มีชื่อเฉพาะต่างกัน ซึ่งแตกต่างจากหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ ปัจจุบันวิสัยทัศน์ที่ใช้ไม่สามารถบอกขนาดความใหญ่ ของตำแหน่งอำนาจ หน้าที่ได้ชัดเจน เช่น เลขาธิการ สช. ไปเป็นรองเลขาธิการ สพฐ. หากพิจารณาแต่คำว่ารองเลขาธิการ กับเลขาธิการ คนทั่วไปอาจจะคิดว่าโดนลดตำแหน่ง แต่ในความเป็นจริง ทั้ง 2 ตำแหน่งนี้มีความเท่ากัน มีวิทยฐานะเท่ากัน โดย สช. เป็นหน่วยงานในสังกัด สพฐ. ซึ่งมีขนาดเล็กกว่า แสดงให้เห็นว่าวิสัยทัศน์นี้ไม่สามารถระบุขนาดตำแหน่ง หน้าที่ และขอบเขตของหน่วยงานได้ชัดเจน

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้บริหารระดับสูงควรนำข้อมูลไปใช้ประกอบการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรทางการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศสูงสุด

7. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวิสัยทัศน์กับค่านิยมที่ครอบคลุมถึงอำนาจหน้าที่และบทบาทของแต่ละหน่วยงานในการบริหารการศึกษา

7.2 ควรมีการศึกษาอิทธิพลของหน่วยงานทางการศึกษาตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษา

7.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร การศึกษา ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

8. เอกสารอ้างอิง

- [1] Information and Communication Technology Center. [Online]. Ministry recommendations. Ministry of Education. [cited April 24, 2016]. Available from : <http://www.moe.go.th/moe/th/profile/> (in Thai)
- [2] Boonkeaw Tantipong. (2012). [Online]. Sukhothai, Ayutthaya, Thonburi and Rattanakosin periods. [cited April 24, 2016]. Available from : http://boonkeaw676.blogspot.com/2012/08/blog-post_31.html (in Thai)
- [3] Jeeraphan Poolphat. (1989). [Online]. Development of Thai Education Administration during the Absolute Monarchy. [cited April 24, 2016]. Available from : http://boonkeaw676.blogspot.com/2012/08/blog-post_31.html (in Thai)
- [4] Yospatharawit Kunbuala. (2014). A Study of the Operating Conditions on Vocational Education Development under Policy and Strategy of the Education Reform in Second

Decade (2009-2018) of Schools under Office of the Vocational Education." Journal of industrial education King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. Vol.13 No.2 : 89-96. (in Thai)

- [5] Teravuti Boonyasopon. (2010). "The Development of Thai Vocational Education and Technology for the Next Decade." Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok. Vol.1 No.1 : 95-100. (in Thai)